

Касьян С.П.,
кандидат педагогічних наук

АНАЛІЗ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Освіта у сенсі набуття особистістю нових знань, умінь і навичок є певним процесом діяльності людини. Цей процес, за своєю сутністю, полягає у цілеспрямованому русі від мети до результату, є процесом взаємодії педагогів з тими, хто навчається.

Педагогічний процес проходить у певних організаційних формах (індивідуальних, групових, колективних) із залученням найрізноманітніших засобів освіти: навчальних і методичних текстів, наочних посібників, комп'ютерів з відповідним технічним та програмно-педагогічним забезпеченням, технічних аудіо- і відеозасобів, засобів дистанційного навчання тощо.

Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) за допомогою системи науково-методичних і педагогічних заходів, спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості [1].

В Україні післядипломна педагогічна освіта розглядається як один із пріоритетних освітніх напрямів, безпосередньо пов'язаних з перспективами розвитку освіти, оскільки вона вважається найбільш гнучкою складовою процесу фахового зростання людини. Ця галузь освіти, порівняно з базовою професійною, має певні переваги, а саме:

вона є менш інерційною, здатною реагувати на швидкі соціально-економічні зміни;

має безпосередній двосторонній зв'язок з практикою.

Слід також урахувати, що заклади післядипломної педагогічної освіти (ЗППО) навчають дорослих, які вже мають відповідну вищу освіту, досвід практичної діяльності за фахом [7].

ЗППО є специфічними навчальними закладами системи освіти України, які мають усі суттєві ідентифікатори навчального закладу, що належать до системи вищої освіти, але зважаючи на особливості своєї діяльності, що полягає у підвищенні кваліфікації, зокрема, і науково-педагогічних працівників, мають свої характерні властивості і завдання.

ЗППО можна віднести до відкритої соціально-педагогічної системи, яка складається із взаємопов'язаних між собою підсистем і компонентів з різними багатоступінчастими рівнями управління [3]. ЗППО є складовою частиною національної системи освіти, що функціонує відповідно до Конституції України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про загальну середню освіту», Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року та інших нормативно-правових актів державного та регіонального рівнів, що забезпечують підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Система післядипломної педагогічної освіти в Україні діє на основі таких принципів:

науковості, гуманізації, демократизації, єдності, комплексності, диференціації, інтеграції, безперервності, модульності, індивідуалізації, наскрізності;

зв'язку з процесами ринкових перетворень, різних форм власності і господарювання;

орієнтації на актуальні та перспективні сфери трудової діяльності, згідно з попитом на ринку праці;

відповідності державним вимогам та освітнім стандартам [4].

ЗППО забезпечують виконання таких завдань:

задоволення потреб навчальних закладів у кваліфікованих кадрах та гнучке реагування на зміни, що відбуваються в суспільстві;

забезпечення умов для постійного підвищення кваліфікації фахівців, безперервного розвитку потенціалу кожного спеціаліста, його

інтелектуального та загальнокультурного рівнів, отримання професійно необхідних знань та вмінь;

забезпечення одержання нової кваліфікації, нової спеціальності, на основі раніше здобутої в закладах освіти і досвіду практичної роботи, поглиблення професійних знань та умінь за фахом;

упровадження гнучкої системи безперервної освіти та самоосвіти громадян, забезпечення освіти дорослих упродовж усього життя [5].

Діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти на сучасному етапі розвитку освіти в Україні зосереджена на впровадження таких напрямів роботи:

реалізацію сучасних технологій професійного вдосконалення та підвищення кваліфікації педагогічних і керівних кадрів системи освіти згідно з вимогами інноваційного розвитку освіти;

забезпечення випереджувального характеру підвищення кваліфікації відповідно до потреб реформування системи освіти;

модернізацію навчальних планів, програм відповідно до оновлених державних стандартів; оновлення змісту, форм, методів і засобів навчання шляхом широкого впровадження в навчальний процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, електронного контенту;

урізноманітнення моделей організації освіти: створення освітніх округів, ресурсних центрів дистанційного навчання, проведення моніторингу та оцінювання якості освіти, створення ефективної цілісної системи пошуку, підтримки й розвитку талановитої учнівської молоді, її соціальна підтримка;

науково-методичний супровід щодо профільної підготовки та профільного навчання, індивідуальної освітньої траєкторії розвитку учнів тощо.

Особливістю розвитку сучасної системи післядипломної освіти є те, що вона стає більш мобільною, здатною адекватно реагувати на зміни в сфері освіти, до впровадження стимулів до постійного професійного вдосконалення учителів, працівників методичних служб та керівних кадрів освіти.

Для здійснення стабільного розвитку системи освіти за останні роки закладами післядипломної педагогічної освіти було забезпечено:

створення умов для реалізації різноманітних освітніх моделей, форм та засобів здобуття освіти;

запровадження і широке використання кредитно-модульної технології організації навчального процесу, спрямованої на забезпечення навчання слухачів за індивідуальним навчальним планом із урахуванням варіативної частини освітньо-професійної програми, що формується на основі вимог замовників та побажань слухачів і сприяє їхньому саморозвитку;

науково-методичний супровід модернізації регіональної системи освіти, прогнозування тенденцій інноваційного розвитку системи освіти з використанням результатів моніторингових досліджень;

створення дієвого механізму щодо ефективної системи національного виховання, розвитку і соціалізації дітей та учнівської молоді;

змістове наповнення формування здоров'язберезувального середовища, валеологічної культури учасників навчально-виховного процесу;

забезпечення національного та регіонального моніторингу якості освіти;

створення сучасного психолого-педагогічного та науково-методичного супроводу навчально-виховного процесу;

реалізацію державних та регіональних програм стосовно освітнього контенту;

розширення участі навчальних закладів, педагогів, науковців, учнів у різних проектах, програмах національних та міжнародних організацій, співтовариств;

проведення наукових досліджень із актуальних проблем розвитку освіти;

апробацію та впровадження різних моделей державно-громадського управління розвитком навчальних закладів;

створення інформаційної системи підтримки освітнього процесу;

координація діяльності районних (міських) методичних кабінетів (центрів) та їх інноваційний розвиток як науково-методичних установ;

організація науково-методичного супроводу роботи з обдарованими учнями, проведення всеукраїнських предметних олімпіад, тренувально-відбіркових зборів, шкіл олімпійського резерву, конкурсів, що сприяють розвитку творчої обдарованості;

підготовка й апробація нових програм, підручників, посібників, навчально-методичних комплексів, курсів лекцій, іншої навчальної та навчально-методичної літератури.

У ЗППО впроваджуються нові навчальні курси підвищення кваліфікації, інтерактивне навчання в малих групах слухачів, створено пункти дистанційної освіти тощо. Умови розвитку ЗППО сприяють підвищенню фахового рівня педагогів, упровадженню в ЗППО різноманітних форм навчання дорослих, зокрема таких, як рольові та ділові ігри, тренінги, діалоги-дискусійні методи, проектна діяльність, метод кейсів тощо [6]. Рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій впливає на попит на освітні послуги і, як наслідок, збільшується кількість користувачів електронного навчання. Тому з появою нових технологій у ЗППО активно впроваджуються електронні технології навчання.

Слово «технологія» походить від грецьких — майстерність, мистецтво і наука, закон, знання. Отже, технологія – це знання, наука про майстерність [2].

Зважаючи на зростаючі потреби в оновленні знань та підвищенні кваліфікації педагогічних працівників без відриву від основного виду діяльності, при гнучкому графіку і за індивідуальною програмою, відповідної компетенціями конкретного фахівця, останнім часом в освітній процес ЗППО широко впроваджуються інформаційно-комунікаційних технологій.

Зважаючи на це ЗППО все активніше використовують дистанційну форму навчання або її поєднання із заочною. Дистанційне навчання у реаліях сьогодення – це електронне навчання (e-Learning) що має переваги відносно денної й заочної форм навчання. Враховуючи вимоги часу щодо

безперервності навчання, дистанційна форма забезпечує надання освітніх послуг, незалежно від місця і часу, що дає можливість використовувати інтерактивні форми взаємодії слухача і педагога, а також дистанційні види контролю.

Проаналізувавши використання електронних технологій навчання, ми з'ясували, що Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (ЛОППО) основну увагу зосереджує на модернізації системи освіти дорослих. Для цього в інституті розроблено стратегічні напрями діяльності, серед яких важливе значення мають розроблення, апробація та впровадження інноваційних технологій розвитку навчальних закладів системи загальної середньої освіти.

Система підвищення кваліфікації в ЛОППО складається з трьох форм навчання: денної, заочної, дистанційної. Щороку розробляються понад 130 варіантів навчальних планів курсів підвищення кваліфікації, упроваджуються інноваційні технології післядипломної педагогічної освіти.

В інституті розроблено та використовуються інноваційні технології, а саме:

«Технопарк для освітян» – технологія запровадження інновацій;

опорний конспект – технологія навчання дорослих з опорою на практичний досвід, структурування інформації та інтерактивність;

проект професійного розвитку – технологія взаємодії з методичними кабінетами та методичними об'єднаннями в міжкурсний період;

мережі професійної взаємодії – технологія залучення до професійного розвитку вчителів найкращих навчальних закладів, провідних викладачів і науковців, громадських організацій;

«Організація, що навчається» – технологія професійного розвитку педагогів за напрямами наукового пошуку, спеціалізації, експерименту в конкретному навчальному закладі.

ЛОППО продовжує науково-дослідну роботу за темою «Освітньо-інформаційний простір інституту післядипломної освіти як науково-методичне середовище професійного розвитку педагогів».

З метою інформаційного забезпечення вчителів області створено сайт інституту, який поєднує 15 інтернет-ресурсів. Створено Луга-вікі, яка дає змогу залучити педагогів області до професійного спілкування та дистанційної форми розвитку професіоналізму на основі технології Веб. 2.0.

Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (ДОППО) виконує функції навчального, науково-методичного центру неперервної освіти педагогічних кадрів, здійснює науково-методичний супровід дошкільної та загальної середньої освіти регіону.

Одним із основних завдань інституту є методологічне, науково-методичне, організаційне забезпечення процесу інноваційного розвитку та функціонування цілісної, мобільної динамічної системи неперервної освіти керівних, методичних і педагогічних кадрів у регіоні.

Наукова й інноваційна діяльність спрямовується на здобуття нових наукових знань шляхом проведення наукових досліджень і розробок та їх спрямування на створення й упровадження нових конкурентоспроможних технологій для забезпечення інноваційного розвитку освіти регіону, підготовки фахівців інноваційного типу. Поширенню інформації щодо дослідницької діяльності в області сприяє створення електронного реєстру та відеотеки регіональних педагогічних експериментів. Створено та постійно наповнюється банк інновацій.

Інститутом активно проводиться робота з удосконалення технології забезпечення відкритості освіти (зокрема, засобами ІКТ та активізації роботи дистанційних консалтингів), супроводу самостійної роботи слухачів; розробляється інструментарій моніторингу якості підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

У ДОППО діє відкритий університет інноваційної педагогіки як творча школа професійного зростання найкращих, найталановитіших,

найпрогресивніших освітян Донеччини. Діяльність відкритого університету інноваційної педагогіки спрямовано на підготовку фундаторів освітніх інновацій шляхом поєднання теорії та нових технологій, мотивації до дослідно-експериментальної діяльності на засадах компетентнісного та акмеологічного підходів.

Для забезпечення реалізації завдань електронних технологій навчання в інституті створено відділ інформаційного забезпечення освіти, завданнями якого є:

вивчення стану інформаційного забезпечення освіти;

навчальна, методична, організаційна діяльність з питань інформаційного забезпечення освіти; організаційний та науково-методичний супровід апробації електронних засобів навчального призначення в загальноосвітніх навчальних закладах Донецької області;

створення банку перспективного педагогічного досвіду вчителів області;

створення банку освітніх ресурсів.

Створено відділ дистанційного навчання, який відповідає за таке:

1. Реалізацію програми Створення єдиного освітнього інформаційного простору:

- дослідження та аналіз стану підключення до мережі Інтернету навчальних закладів області;

- формування єдиного освітнього інформаційного простору регіону на основі інформаційної мережі;

- вивчення нових технологічних можливостей підключення до мережі за умов використання мобільного і супутникового зв'язку;

2. Упровадження проекту «Дистанційна освіта педагогічних кадрів».

Забезпечення науково-методичного супроводу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів за очно-дистанційною формою навчання.

Упровадження дистанційних технологій в професійну діяльність вчителя за допомогою використання інтерактивних методів навчання та соціальних сервісів.

3. Проведення обласних конкурсів з метою залучення учнівської молоді до творчої діяльності, розвитку їхніх здібностей, самореалізації дитини, стимулювання педагогів до подальшої творчої діяльності, активізації впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

4. Використання платформи Moodle для забезпечення:

- активізації використання наявних і створення нових освітніх та наукових ресурсів;

- розширення доступу до цих ресурсів учителям та учням;

- створення організаційної та технологічної баз для впровадження дистанційних технологій у навчальний процес;

- поліпшення процесу взаємодії між навчальними закладами;

- створення єдиної платформи для надання освітніх послуг.

5. Активне використання технологій дистанційного навчання у профільній освіті, що допоможе вирішити проблему «освітньої нерівності» за рахунок широкого розповсюдження якісних навчальних матеріалів, розміщених у мережі, реалізації програми профільного навчання, розвитку системи дистанційного навчання школярів і дистанційної підтримки вчителів з віддалених районів.

6. Апробація нового сертифікованого дистанційного курсу за програмою Intel «Навчання для майбутнього».

Як платформа для управління системою дистанційного навчання в інституті використовується Moodle, призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і слухачів в одну надійну, безпечну й інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища.

У складі Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти» (ХАНО) діє секція інформатизації та дистанційної освіти. Робота цієї секції полягає у розробці організаційно-

педагогічних умов формування інформаційно-комунікаційної компетентності сучасного педагога. Основними завдання діяльності секції є: розроблення та модернізація навчальних програм кваліфікації з метою поглиблення рівня науково-теоретичних знань та практичних навичок у галузі ІКТ педагогічних працівників усіх категорій; упровадження технологій дистанційного навчання у систему післядипломної педагогічної освіти на базі системи управління дистанційним навчанням Moodle.

Тематичними напрямами навчання є:

1. Основні положення використання електронних засобів навчального призначення та оцінка їх змістово-методичної значущості.
2. Особливості застосування комп'ютерних тестових оболонок та оболонок для діагностування рівня знань та умінь учнів.
3. Організаційні, психологічні, управлінські, санітарно-гігієнічні умови проведення навчальних занять з використанням засобів ІКТ.

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (ЗОІППО) в освітній діяльності широко використовує електронні технології навчання. Головним структурним підрозділом інституту що займається розробленням та використанням електронних технологій навчання, є кафедра інформатики та інформаційних технологій в освіті.

Метою роботи кафедри є забезпечення якісної післядипломної освіти працівників освіти в галузі інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій, науково-методичний супровід процесу інформатизації освіти Запорізької області та медіаосвіти.

Основним завданням діяльності кафедри є: розбудова єдиного інформаційного освітнього простору Запорізької області з метою забезпечення доступу всіх учасників освітнього процесу до якісної освіти та електронного освітнього контенту, розвиток віртуальних педагогічних спільнот.

Для управління системою дистанційного навчання в інституті використовується відкрита система управління дистанційними ресурсами Moodle.

Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (ЖОІППО) у своєму складі має лабораторію інформаційно-комунікаційних технологій, яка забезпечує обслуговування інформаційних технологій інституту, підтримку й ефективне обслуговування комп'ютерної мережі, персональних комп'ютерів і периферійних пристроїв.

Діяльність лабораторії ІКТ здійснюється за такими основними напрямками:

науково-методична підтримка впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес педагогічних працівників;

підтримка програм очно-дистанційної форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Основними завданнями діяльності лабораторії ІКТ є: забезпечення умов для підвищення кваліфікації педагогічних працівників за очно-дистанційною формою навчання; вивчення, узагальнення та впровадження в практику передового педагогічного досвіду використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Для забезпечення функціонування системи дистанційного навчання в ЖОІППО як платформа використовується веб-сайт інституту із застосуванням сервісу «Форум».

Аналіз платформ дистанційного навчання ЗППО, що досліджуються

	ЛОІППО	ДОІППО	ХАНО	ЗОІППО	ЖОІППО
Технології організації дистанційного навчання	Веб. 2.0.	Moodle	Moodle	Moodle	Веб-сайт інституту із застосуванням сервісу «Форум»

Здійснивши аналіз засобів організації дистанційного навчання в ЗППО, було виявлено, що із п'яти ЗППО три використовують систему управління дистанційним навчанням відкритого типу Moodle. Інші два навчальні заклади

використовують інші платформи для розміщення освітнього контенту, які не є системами управління, а використовуються для обміну навчальних матеріалів.

Тобто основною платформою для управління дистанційним навчанням у ЗППО є Moodle, який використовується 90% ЗППО і є безкоштовним для навчальних закладів, що повністю задовольняє потреби системи післядипломної педагогічної освіти в організації дистанційної форми навчання або використання її технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Верховна Рада України. Закон України / «Про вищу освіту» / Верховна Рада України. – Київ, 2014. – (газета «Голос України»).
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 366 с.
3. Єльнікова Г. В. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: кол. монографія /Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова та ін, за заг. ред. Г. В. Єльнікової. — Чернівці: Технодрук, 2009. — 572 с.
4. Лунячек В. Е. Державне управління освітою / Вадим Едуардович Лунячек. – Х. : Гімназія, 2010. – 286 с.
5. Крисюк С. В. Становлення та розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів України (1917–1995 рр.) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01, 13.00.04 / С. В. Крисюк. – К., 1996. – 429 с.
6. Клясен Н. Л. Діяльність закладів післядипломної педагогічної освіти в умовах модернізації освітньої галузі в Україні / Н. Л. Клясен // Післядипломна освіта в Україні. – 2014. – Вип. 2, С. 10–13.
7. Швидун В. М. Аналіз поняття «Післядипломна педагогічна освіта» в контексті інтеграції освітніх систем: державно-управлінський аспект /

В. М. Швидун // Державне та місцеве самоврядування. – 2013. – Вип. 3. С. 89–97.